

Rekursiv demokrati

I rekursiv demokrati är mål och medel samma sak. Här ger jag en introduktion till rekursiv demokrati. I [en annan artikel visar jag hur rekursiv demokrati verkar i två steg](#) som återkommer igen och igen.

Rekursiv kommer från latinets recurrere, springa tillbaka. Betydelsen blir något enklare om man istället tänker *springa tillbaka och hämta*.

Salsa som rekursiv dans

Lekar och dans är vanligtvis rekursiva. När jag dansar salsa så förverkligas salsan i varje takt. Varje steg hämtar tillbaka salsan. Varje salsatur förverkligar salsan fullt ut.

Paula, som sitter vid fönstret på Henriksberg och tar sig en öl med en vän som är ny i salsavärlden, pekar på mina fötter och säger:

”Det där, det är salsa, det! Lite colombiansk salsa kanske, han gör ju en spark på fyran. Men det är ändå salsa.”

Eller så misslyckas jag och ramlar ur salsan. Och då säger Igor, som sitter borta vid bardisken: ”Det där var inte alls salsa, det!”

När Igor blänger på mig försöker jag lyssna efter congaspelarens dubbelslag. Dubbelslaget, som kommer precis innan ettan i takten, är väldigt mycket salsa. Och med hjälp av dubbelslaget kan salsan återhämtas.

Salsan förverkligas inte i ett fryst ögonblick. Salsa är relation mellan fötter och armar, mellan dansare, med dubbelslaget på congas, med en elbas som vägrar spela på ettan, med ett trångt dansgolv ...

Salsan återanropar sig själv i dessa relationer. Inte som en total mängd, eller en totalitet av alla salsadansare. Utan snarare i varje takt. Salsa blir därmed aldrig något mystiskt ideal som ingen kan uppnå. Visst, man kan säga att man aldrig lärt sig salsa. Men en som inte kan salsa kan ofta peka ut dansare och säga att det där är salsa.

När en mor och en dotter dansar salsa med varandra är deras dans större än

salsan. Salsan förverkligas helt när de dansar med varandra. Men salsan är samtidigt mindre än deras dans tillsammans. Under dansen kanske de planerar vad de ska äta efteråt. De kanske dessutom upplever att de trivs ihop. Eller så tjarar dottern på sin mor.

Det händer mycket när folk dansar salsa som inte ska reduceras till salsa.

Del och helhet

Som i salsaexemplet ovan är rekursivitet när delen hämtar helheten. När delen återanropar helheten. Helheten blir därmed del av delen.

Vanligen tänker vi oss att delen är en liten del av en större helhet. Detta kan vi kalla totalitetstänkande. I det rekursiva är helheten snarare en del av delen.

Helheten blir därmed mindre än delen.

På så sätt görs helheten möjlig att förverkliga.

På så sätt görs helheten möjlig att mångfaldiga, imitera, kopiera samtidigt som den ständigt kan finslipas, justeras och förändras.

Demokrati går inte att skilja från delaktighet och jämlikhet, rättvis fördelning av makt och resurser, rättigheter och skydd mot övergrepp och förtryck.

Rekursiv demokrati producerar:

- delaktighet och jämlikhet som i sig själv är demokrati som producerar demokratier som producerar jämlikhet som ...
- rättvis fördelningar av makt och resurser som i sig själv är demokrati som producerar demokratier som producerar rättvisa som ...
- politiska lösningar på gemensamma problem som i sig själva är demokratier vilka producerar demokratier som producerar gemensamma lösningar som ...

Börja med att förverkliga demokratin

I ett traditionellt helhetstänkande blir demokrati ouppnåeligt. Demokrati uppnås aldrig totalt. Demokrati kan inte förverkligas som en stor sfär eller en generell egenskap. Det traditionella helhetstänkandet bejaktar att man kan

närma sig demokratin, men demokratin blir avlägsen. Våra demokratiska strävanden kanske liknar verklig demokrati. Våra organisationer skulle kunna närma sig demokrati. Men demokratin är ändå aldrig riktigt här. Demokratin blir därmed paranoid.

Rekursiv demokrati däremot börjar i förverkligandet av demokrati. Demokratin genomförs genom minimalistisk demokrati. Rekursiv demokrati minimerar sig för att kunna förverkliga sig som både mål och medel.

Därmed blir det också möjligt för demokrati att innovativt ingripa när demokratin misslyckas. Det blir också möjligt att genom motstånd ingripa när härskande, dominans och orättvisa trycker ner eller tränger undan demokrati.

Demokrati kan förverkliga sig i samtal mellan två eller tre personer. Demokratier kan förverkliga sig i svärmar med hundratusentals grupper och deltagare. Genom att fördela talutrymmet rättvist mellan de som talar förverkligar demokratin sig. Och genom att ingripa vid härskartekniker och dominans, för att skapa utrymme för jämlik delaktighet, förverkligar sig demokrati.

Demokrati förverkligas gång på gång. Och på många olika sätt. På parkbänkar, i mötesrum, och vid automatsvarvar. Demokratier skapar sig ibland utrymme mitt i diktaturer, som exempelvis i privata företag. Demokratier skapar sig utrymme på marknader och i nätverk som annars inte är speciellt demokratiska. Demokrati kan sprida sig på en massa oförutsägbara sätt.

Fantomdemokrati

Rekursiv demokrati undviker att göra sig till en fantomsfär. Fantomdemokratier utnämner ofta hela områden och regioner till demokratier.

Rekursiv demokrati producerar istället svärmar av demokratier. Svärmar av hela demokratier istället för demokratisk helhet.

Föreställningen om en väldig demokratisk container som skulle kunna göra hela områden med alla sina organisationer och relationer demokratiska kan aldrig bli något annat än fantomdemokrati.

Rekursiv demokrati förverkligar istället sig själv demokratiskt igen och igen.

Misslyckandet är kanske det avgörande skälet för att demokrati behövs. Demokrati är att tillsammans ta itu med våra misslyckanden: med att leva tillsammans och med att inbördes stödja varandra. Orättvisor, konflikter och misslyckanden kräver politik och demokrati.

Per Herngren

2012-02-25, version 0.1

Nedan är en text som utgår från Mohandas Gandhis rekursiva praktik och tänkande.

Referens

Bruno Latour, *Reassembling the social: an introduction to Actor-network theory*, Oxford University Press, 2005.

Colin Crouch, *Postdemokrati*, Göteborg: Daidalos, 2011, (original 2005).

Gilles Deleuze, Felix Guattari, *A thousand plateaus: capitalism and schizophrenia*, translation and foreword by Brian Massumi, University of Minnesota Press, 1987.

Gilles Deleuze, *Nietzsche och filosofin*, Daidalos, 2003, original 1962.

Immanuel Kant, "Vad är upplysning?", från Brutus Östling, *Vad är upplysning?*, Symposion Bokförlag, 1989.

Judith Butler, *Bodies That Matter: On the Discursive Limits of Sex*, Routledge, 1993.

Judith Butler, *Krigets ramar - När är livet sörjbart?*, Tankekraft förlag, 2009.

Jürgen Habermas, *Borgerlig offentlighet : kategorierna "privat" och "offentligt" i det moderna samhället*, Lund: Arkiv, 2003, original 1962.

Jürgen Habermas, *Kommunikativt handlande. Texter om språk, rationalitet och samhälle*, Daidalos, 1996.

Rune Premfors, Klas Roth (red), *Deliberativ demokrati*, Lund: Studentlitteratur, 2004.

Gandhis rekursiva tänkande

Mahatma Gandhi lanserar under trettio-talet ickevåld som rekursivt. Mål och medel är utbytbara. Målet blir medlet. Medlet genomför målet.

Mål och medel blir därmed två olika sätt att prata om samma sak. Eller två ansatser till samma sak.

Medlet är därmed inte avsaknad av målet. Medlet är inte avsaknad av målet; där avsaknaden ska leda fram till målet.

Gandhi bryter därmed med den mekaniska föreställningen om medel och mål som åtskilda, där medlet skulle leda fram till målet. I Gandhis ickevåld är mål och medel utbytbara, vilket går att översätta till demokrati.

Gandhis rekursivitet visar hur demokratin kan förverkliga sig. Förverkliga sig som faktisk demokrati. Istället för att producera avlägsna, ouppnåeliga ideal.

När demokratin återskapar sig själv igen och igen, så mångfaldigar sig demokratin. På samma sätt som ickevåld mångfaldigar ickevåld.

Demokrati förverkliga alltså sig själv genom att mångfaldiga demokrati. Detta får två konsekvenser: Demokrati är i ständigt blivande. Och demokrati breder ut sig som svärmar av demokratiska handlingar snarare än som en totalitet eller egenskap.

Rekursiv demokrati i två steg

Här visar jag hur rekursiv demokrati minimerar sig tills den kan förverkligas helt och hållet. I nästa steg intervenerar demokratin i odemokrati och sätter igång processen igen. Det blir därmed en pulserande och vibrerande demokrati. Det är genom detta ständiga återskapande som demokratin mångfaldigar sig, breder ut sig och tränger undan det odemokratiska.

I resonans med hur matematiker och programmerare löser vissa komplexa problem genom rekursivitet visar jag hur rekursiv demokrati förverkligar demokrati i två steg. Låt oss först titta på hur vi i vardagen ofta använder oss av rekursivt återskapande.

Städning som paradigm för demokrati

Det finns olika sätt att städa. Ett sätt är att putsa runt lite. En annan städmetod är rekursiv. Här använder jag rekursiv städning som paradigm för demokrati:

Låt oss bestämma att målet med den rekursiva städningen är *skinande rent*. När man har redskapen i handen, börja med att förminska städytan så att den verkligen kan putsas skinande ren. Möjligen är en armlängd lagom.

Putsa ytan skinande ren.

Titta dig omkring efter en smutsig yta. Gå dit. Förminska städområdet till en armlängd. Eller så mycket som behövs för att göra ytan skinande ren. Putsa ytan skinande ren. Titta dig omkring efter en smutsig yta ...

Rekursiv städning använder en minimalistisk metod för att städa stora ytor. Skinande rent förverkligas igen och igen tills det inte finns någon smutsig fläck kvar. På så sätt kan även större ytor, som hem eller kontor, bli skinande rena.

Städningen kan förstås som två steg: förminska sig och ingrip.

Minimalistisk demokrati

Precis som i städmetoden gör det rekursiva demokratin genomförbar genom att minimera sig. Ifall demokratin ändå blir för stor: minimera ännu mer! Demokratin behöver bli så minimalistisk att den kan förverkligas.

Detta kan ske på flera olika sätt. Genom att förminska konflikten, förminska problemet, förminska området, förminska antalet deltagare.

Visst, ibland kan minimeringen gå för långt. Man behöver kalibrera och justera.

Men rekursiv demokrati försöker inte lösa [stora konflikter och problem] på en gång eller genom centralstyrning.

Demokratin förverkligar sig i större sammanhang genom att lokalt återskapa sig själv igen och igen. Även komplexa konflikter som förtryck eller krig löses genom att lösa konflikten helt och hållet, lokalt och minimalistiskt. Och sedan igen och igen.

Låt oss som en rekursiv datorprogrammerare skissa på ett konstruktivt demokratiskt program. Ett demokratiskt program som har möjlighet att lösa komplexa och svåra problem. Vi kan kalla det konstruktiva programmet för, tja, varför inte: Demokrati.

I så fall återproducerar Demokrati sig självt ungefär så här:

Demokrati återförverkligar sig själv

1) Minimera Demokrati

Gör ett sammanhang tillräckligt litet för att förverkliga Demokrati fullständigt. Ifall sammanhanget ändå är för stort för att kunna förverkliga Demokrati, minimera det ännu mer.

2) Mångfaldiga Demokrati

Sök upp odemokratiskt, maktdominerat, förtryckande eller våldsamt sammanhang. Intervenera och sätt igång Demokrati.

De två stegen kan också uttryckas i motsatt ordning (med steg två först) ungefär så här: Intervenera i förtryckande och odemokratiska organisationer, förverkliga demokratin minimalistiskt. Intervenera i förtry...

Man kan anta att i en organisation med stort förtryck behöver man minimera demokratin ännu mer för att kunna förverkliga den fullständigt. Men denna minimalism gör det också enklare att mångfaldiga demokratin i förtrycket.

Precis som i demokratins barndom förväntar ingen sig att demokratin kommer att införas centralt av kungen. Demokratin sprider sig själv, åt alla möjliga oväntade håll. Demokratin sprids som svamprötter.

Rekursiv demokrati tar sina två steg, igen och igen. Som en motor. Den rekursiva motorn är dock aningen abstrakt. Demokrati är givetvis mycket mer än denna rekursiva puls som jag tar upp i den här artikeln.

Varje steg kan innehålla tusentals andra steg: hämta stolar, sätta stolarna i smågrupper istället för på rader; se till att det finns papper och pennor; skriva upp olika problem på ett block, fördela makt och resurser rättvist, se till att rättigheter fungerar ... Det vore farligt att reducera demokrati enbart till

rekursivitet, eller till någon annan logik eller dynamik. Rekursivitet är bara en aspekt av rekursiv demokrati. I denna artikel kan vi dock ignorera andra aspekter av demokrati.

Demokrati som mål och medel

Rekursiva demokratier viker av från liberala demokratier och [deliberativa demokratier](#) på flera sätt:

Målet är en del av metoden. Metoden innehåller målet. Målet blir metoden. Metoden blir att genomföra målet fullständigt.

Effektivitet handlar därmed inte om att uppnå målet i framtiden. Effektivitet blir snarare hur man genomför en sak utan att använda för mycket energi. Precis som i dans och i städning blir man effektiv genom träning, finslipning och genom att samarbeta på ett bra sätt.

Helheten blir en del av delen. Helheten blir underrutin till delen. Helheten blir på så sätt mindre än delen. Helheten blir därmed praktiskt genomförbar istället för att svälla upp, bli stor och ogenomförbar.

Detta kan tyckas märkligt och teoretiskt. Men det är snarare väldigt praktiskt. Det är ofta så vi genomför saker i vardagen. Rekursiv demokrati är ett effektivt sätt att kunna genomföra demokrati istället för att putsa runt lite.

Det radikala med rekursiv demokrati är att:

- den förverkligar sig helt (minimalistiskt) istället för att göra sig stor, trög och ogenomförbar.
- den mångfaldigar sig och svärmar istället för att skapa illusoriska fantomsfärer.
- den intervenerar ständigt i odemokrati, förtryck och diktatur istället för att skapa sig ett litet fint hörn någonstans. Rekursiv demokrati bryter därmed med politiskt radikala alternativ, radikal demokrati vid sidan av.

Demokrati är ett sätt att agera, inte en egenskap. Demokrati är därmed inte en attribut hos vissa organisationer. Demokrati agerar. Och demokrati måste agera igen och igen, annars existerar den inte.

[Liberal demokrati](#) föreställer sig istället kunna skapa väldiga sfärer av demokrati. Vi skulle därmed kunna befinna oss i en demokrati, kunna befinna oss inuti demokratin.

Rekursiva demokratier svärmar, de bildar svärmar av demokratier. Man kan därför befinna sig bland demokratier, inte inuti. Oftast befinner man sig mitt bland demokratier, diktaturer, aristokratier och andra former för beslut.

Rekursiv demokrati mångfaldigar demokrati. Det är en demokrati som återskapar sig själv igen och igen. Det blir därmed en singular, självgående, självkorrigering demokrati. Demokratin får därmed liv.

Per Herngren

2012-03-06, version 0.1

Tack till Lena Kloo som i en kommentar (1 december 2011) till min artikel [Samhällsförändring är rekursiv](#) på ett genialiskt enkelt sätt förklarar hur rekursivt ickevåld faktiskt löser svåra och komplexa problem.